

2. Андреев А. Р., Захаров В. А., Настенко И. А. История Мальтийского ордена. XI–XX века / А. Р. Андреев, В. А. Захаров, И. А. Настенко. – М.: SPSL — «Русская панорама». 1999.

3. Рыцарские ордена: с крестом и мечом. – М.: Изд-во Эксмо, изд-во Алгоритм, 2004.

4. Бейджент М., Ли Р., Линкольн Г. Святая Кровь и Святой Грааль / М. Бейджент, Р. Ли, Г. Линкольн. – М.: Изд-во Эксмо, 2006.

УДК 347.447.7

Камінська Н. С., викладач,
Київський університет туризму, економіки і права,
м. Київ, Україна

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕВИКОНАННЯ ДОГОВОРУ ПРО НАДАННЯ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

Реалізуючи проголошене Конституцією України право на відпочинок ст. 45 «Кожен, хто працює, має право на відпочинок» [3], особи вступають у правовідносини з надання туристичних послуг.

Стаття 42 Конституції України проголошує, що «держава захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю продукції та усіх видів послуг і робіт, сприяє діяльності громадських організацій споживачів» [3].

Для вітчизняної правової системи характерне розуміння туриста не лише як сторони договору про надання туристичних послуг, а й як споживача. Саме тому чинне законодавство забезпечує належне здійснення права на туризм шляхом встановлення загальних і спеціальних норм щодо захисту прав туристів як споживачів туристичних послуг. Відповідні норми закріплені, зокрема, в Цивільному кодексі України, Законі України «Про захист прав споживачів», Законі України «Про внесення змін до Закону України «Про туризм». Однак їх практичне значення не дозволяє констатувати належний рівень захисту туристів в Україні, адже порушення туроператорами й турагентами зобов'язань за договорами про надання туристичних послуг мають масовий характер [1, с. 3].

Юрисдикційна форма захисту прав у зобов'язаннях з надання туристичних послуг полягає в захисті прав та законних інтересів туриста уповноваженим органом державної влади чи місцевого самоврядування відповідно до його підвідомчості [1, с. 26].

За порушення договору про надання туристичних послуг настає договірна відповідальність, зміст якої полягає в компенсації порушеної майнової сфери потерпілої сторони в зобов'язаннях.

До специфічних ознак цивільно-правової відповідальності зазвичай відносять майновий характер, відповідальність одного учасника цивільно-правових відносин перед іншими, які порушили зобов'язання чи виконали його неналежним чином, грані цивільно-правової відповідальності визначаються його компенсаційним характером, заходи впливу у відносини правопорушника (боржника) майнового характеру вигляді відшкодування збитків, виплати неустойки, відшкодування шкоди [6, с. 48].

На договори про надання туристичних послуг поширюється положення Закону України «Про захист прав споживачів». Особливість такого договору обумовлена комплексним характером його змісту — виконавець (туроператор, турагент) зобов'язується надати замовнику (туристу) за оплату різні послуги, які в сукупності формують туристичну послугу. Послуги, передбачені договором на туристичне обслуговування, як правило, надають треті особи, з якими туроператор укладає договори (про перевезення, надання готельних, екскурсійних та інших послуг).

Специфіка правового регулювання цивільно-правових договорів у сфері туризму пов'язана зі складною структурою договірних відносин. Для надання туристу комплексу послуг турфірма вступає у договірні відносини з особами, які забезпечують перевезення, готельне обслуговування, надання екскурсій тощо. Структуру договірних відносин турфірми можна охарактеризувати як триступеневу: обслуговуючі організації (транспортні, готелі, екскурсійні бюро, сервісні служби), турфірма, турист. Ця схема може бути ускладнена наявністю декількох туроператорів чи турагентів. Така система договірних відносин зумовлює проблеми правового характеру, які потребують вдосконалення чинного законодавства. Господарське право регулює порядок створення та функціонування суб'єктів туристського права — туроператорів, турагентів та ін. [7, с. 277].

Підставою для настання цивільної відповідальності є порушення зобов'язань (як договірних, так і позадоговірних). У разі порушення умов договору між туристом і суб'єктом туристичної діяльності до порушника застосовують санкції з тими правовими наслідками, що передбачені договором або законом, зокрема: припинення зобов'язання внаслідок односторонньої відмови від зобов'язання, якщо це встановлено договором або законом, або розірвання договору; зміна умов зобов'язання; сплата неустойки; відшкодування збитків та моральної шкоди [7, с. 296].

Виконавець повинен надати послугу особисто. У випадках, встановлених договором, виконавець має право покласти виконання договору про надання послуг на іншу особу, залишаючись відповідальним перед замовником за порушення договору в повному обсязі.

Відповідно до положень Конституції України і чинного цивільного законодавства фізичні та юридичні особи мають право на відшкодування моральної (немайнової) шкоди, заподіяної внаслідок порушення їхніх прав і свобод та законних інтересів [2, с. 411].

Крім цього, «суб'єкт туристичної діяльності, який порушив законодавство в галузі туристичної діяльності при наданні туристичної послуги, що завдало шкоду, зобов'язаний відшкодувати туристу збитки у повному обсязі, якщо договором або законом не передбачено відшкодування у меншому або більшому розмірі»[5].

Збитки, завдані замовнику невиконанням або неналежним виконанням договору про надання послуг за плату, підлягають відшкодуванню виконавцем лише за наявності його вини, у повному обсязі, якщо інше не встановлено договором. Виконавець, який порушив договір про надання послуг за плату при здійсненні ним підприємницької діяльності, відповідає за це порушення, якщо не доведе, що належне виконання виявилось неможливим внаслідок непереборної сили, якщо інше не встановлено договором або законом.

Керуючись загальним правилом про відповідальність за вину, законодавець закріпив це положення і для договорів про надання послуг. Якщо неможливість виконання виникла з вини замовника, тоді на нього покладаються усі негативні наслідки такої неможливості. Вони полягають у зобов'язанні замовника оплатити послуги в повному обсязі. Такий обов'язок є формою відповідальності за порушення зобов'язань.

Доводиться, що реалізація захисту прав споживача туристичних послуг та усунення порушення його прав відбувається саме внаслідок застосування закріплених законодавством чи договором способів захисту порушеного цивільного права, під якими слід розуміти обрану туристом, право якого порушене, невизнане чи оспорене, конкретну матеріально-правову вимогу, що спрямована на припинення правопорушення й відновлення порушеного права та здійснює вплив на порушника, яка реалізується як ним безпосередньо або через компетентний орган.

Для захисту споживачів туристичних послуг з певними особливостями можуть бути застосовані всі загальні способи захисту суб'єктивних цивільних прав, що передбачені в ст. 16 ЦК України [1, с. 26].

Отже, основним способом захисту порушеного права туриста є відшкодування шкоди, яке було заподіяно порушенням договору про надання туристичних послуг. У сфері порушення прав споживачів законодавство України передбачає наступні види відповідальності: цивільну відповідальність, адміністративну відповідальність; адміністративно-господарські санкції та кримінальну відповідальність.

Література

1. Гудима М. М. Захист прав споживачів за договором про надання туристичних послуг: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / М. М. Гудима. – Івано-Франківськ, 2012. – 28 с.
2. Іваненко Л. М., Язвінська О. М. Захист прав споживачів: підручник / Л. М. Іваненко, О. М. Язвінська. – К.: Юрінком Інтер, 2014. – 496 с.
3. Конституція України: Закон від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
4. Про захист прав споживачів: Закон України від 12 травня 1991 року № 1023-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>
5. Про внесення змін до Закону України «Про туризм»: Закон України від 18 листопада 2003 року № 1282-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1282-15>
6. Соловьєв С. Л. Договір возмездного оказання услуг в сфере туристического обслуживания: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / С. Л. Соловьєв. – М., 2006. – 160 с.
7. Туризмоліогія концептуальні засади теорії туризму: монографія / [В. К. Федорченко, В. С. Пазенок, О. А. Кручек та ін.]. – К.: ВЦ «Академія», 2013. – 368 с.

УДК 347.7

Кметик Х. В., к.ю.н.,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ДОТРИМАННЯ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ПРИ РЕКЛАМУВАННІ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Сьогодні вкрай важко реалізувати будь-яку продукцію чи надати будь-які послуги без їх рекламної промоції. Саме вміле застосування цього маркетингового інструменту у сфері збуту товарів та/чи надання послуг є неодмінною запорукою вдалої підприємницької діяльності. Переважна більшість покупців (споживачів) дізнаються про товари та/чи послуги саме з рекламних оголошень, радіо- та/або телевізійних роликів тощо. Так, у ст. 1 Закону України «Про захист прав споживачів» від 12.05.1991 р. міститься таке визначення поняття «споживач»: «це фізична особа, яка придбаває, замовляє, використовує або має намір придбати чи замовити продукцію для особистих потреб, безпосередньо не пов'язаних з підприємницькою діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника» [1]. Іншими словами, споживачами реклами є невизначене коло осіб, на яких спрямовується реклама. У свою чергу, ст. 1 Закону України «Про рекламу»